

Imperia prekolumbijskiej Ameryki

Założenia

Celem wykładu jest zapoznanie studentów z podstawowymi zagadnieniami związanymi z rozwojem organizacji wczesnopaństwowych na obszarze Ameryki, w tym szczególnie z dwoma największymi, które napotkali Europejczycy przybysze w początkach XVI wieku: Trójprzymierzem (Imperium Azteków) na obszarze dzisiejszego Meksyku oraz Państwem (imperium) Inków na obszarze Andów. Tytułem porównawczym przedstawione zostaną w sposób syntetyczny, organizacje wczesno państwowe Muisków (dzisiejsza Kolumbia) i Majów (Meksyk, Gwatemala, Honduras, Salwador, Belize).

Opis prosty:

Imperium Inków (Tahuantinsuyu), które w XV i na początku XVI w. n.e. obejmowało obszar ponad 1 miliona km², który zamieszkiwało od 10 do 15 milionów mieszkańców i było największym, najbardziej złożonym organizmem politycznym w historii Ameryki jaki rozwinął się niezależnie od Państw Starego Świata.

Z kolei Trójprzymierze, zwane Imperium Azteków ukształtowało się i funkcjonowało na głównie na Wyżyny Meksykańskiej w podobnym okresie co Tahuantinsuyu (lata 1325 – 1521).

Zajęcia opowiedzą zarówno jak obydwie te organizmy państwowe rozwinęły się na podłożu wcześniejszych kultur i jak poradziły sobie z nie tylko podbojem, ale i utrzymaniem kontroli nad tak znacznymi obszarami Ameryki, o niezwykle zróżnicowanych środowiskach naturalnych (takich jak górskie obszary Andów, pustynne wybrzeża, czy tropikalne lasy deszczowe) i równie zróżnicowanych pod względem etno-politycznym i kulturowym.

Pełny opis:

Zajęcia przedstawiają słuchaczom zarys problematyki organizacji społecznej, religijnej i ekonomicznej Trójprzymierza i Państwa Inków (Tahuantinsuyu). Omówione zostaną również wydarzenia, które doprowadziły do upadku tych państw: Trójprzymierza w latach 1519 – 1521 i Tahuantinsuyu 1532-1539 (tradycyjnie kojarzonego z hiszpańską Konkwistą) oraz dzieje neo-inkaskiego państwa Vilcabamba (1539 - 1572), obejmującego tereny na wschodnich stokach Andów.

Zajęcia mają formę wykładu i kończą się kolokwium pisemnym.

Tematy, które będą poruszone na wykładach - wybór (uwaga – w trakcie jednego wykładu może być omówionych kilka tematów, a z kolei jeden temat może być omawiany na kilku zajęciach):

- „Zajęcia wprowadzające. Źródła do badania kultur prekolumbijskiej Ameryki. Definicje obszarów kulturowych: andyjskiego i Mezoameryki. Polskie badania nad dziejami Nowego Świata”
- „Prekolumbijskie kultury Ameryki: przegląd geograficzno-chronologiczny”

- „Geografia i przyroda regionu andyjskiego i mezoamerykańskiego. Uwarunkowania ekologiczne rozwoju kulturowego”
- „Graficzne systemy przekazu informacji w Mezoameryki i na obszarze andyjskim: kodeksy, quipu i tocapu ”
- „Kosmowizje Inków i Azteków. Znaczenie ofiar ludzkich.”
- „Porównanie systemów władzy w Tahuantinsuyu i Trójprzymierzu”
- Infrastruktura Państwa Inków i Trójprzymierza: centra administracyjne, drogi, tarasy uprawne, składy i in.”
- Hiszpańska penetracja na obszar Zatoki Meksykańskiej, Jukatanu oraz Ameryki Środkowej i zachodniego wybrzeża Ameryki Południowej. Pierwsze kontakty z Trójprzymierzem i Państwem Inków czyli: kto tłumaczył?”
- „Hiszpańska konkwiata: Tenochtitlan 1521 i Cajamarca 1532 – porównanie.
- „1536 – 1539 – Wielka rewolta antyhiszpańska, czyli inkaska Rekonkwista.
- Dlaczego przegrali? Próba wyjaśnienia przyczyn upadku Trójprzymierza i Tahuantinsuyu
- Organizacje polityczne Majów w okresie Konkwisty
- Państwa Mwisków na obszarze dzisiejszej Kolumbii albo o genezie mitu o Eldorado
- Ostatnie bastiony: inkaska Vilcabamba (1539 – 1572) i majańskie Tayasal (1697)
- Posłowie: europejskie wizje kultur prekolumbijskiej Ameryki: od utopii po „czarną legendę”

Literatura:

Literatura obowiązkowa:

Jan Szemiński, Mariusz S. Ziółkowski *Mity, rytuały i polityka Inków*, PIW, wydanie III rozszerzone, Warszawa 2021.

Ryszard Tomicki *Tenochtitlan 1521*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1984

Nikolai Grube (red) *Majowie. Niezwykła cywilizacja*. Buchmann, 2011

Adam Elbanowski *Kraina Mwisków. Przewodnik po Eldorado*, Wydawnictwo Diogenes, Warszawa 1999

Rozszerzona:

Bernardino de Sahagún, *Rzecz z dziejów Nowej Hiszpanii*. Księgi I, II, III, przeł. Kamila Baraniecka i Marta Leszczyńska, z serii: "Biblioteka Klasyków Antropologii", Wydawnictwo Marek Derewiecki, Kęty 2007

Bernal Diaz del Castillo *Pamiętnik żołnierza Korteza, czyli Prawdziwa historia podboju Nowej Hiszpanii* Wyd. MON, Warszawa 1962

Garcilaso de la Vega, El Inca. *O Inkach uwagi prawdziwe*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2017.

Justyna Olko, *Meksyk przed Konkwistą*, PIW, Warszawa 2010

Aleksander Posern-Zieliński, *Kraina Inkarrí: Szkice etnologiczne o Peru*. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1985

Jan Szemiński, *Inkowie o Inkach: antologia*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski. Wydział „Artes Liberales”, 2015.

Ryszard Tomicki, *Ludzie i bogowie : Indianie meksykańscy wobec Hiszpanów we wczesnej fazie konkwisty*, Ossolineum, Warszawa-Wrocław 1990

Efekty uczenia się:

Wiedza:

Studenci mają szczegółową wiedzę o prekolumbijskich społecznościach Mezoameryki i obszaru andyjskiego obejmującą terminologię, teorie i metodologię z zakresu archeologii i epigrafiki (K_W05)

Studenci mają podstawową wiedzę o powiązaniach archeologii kultury Inków i Azteków z etnohistorią (badaniami źródeł historycznych i etnografią) obszaru andyjskiego i mezoamerykańskiego (K_W06)

Umiejętności:

Studenci umieją rozpoznawać różne rodzaje wytworów kultury materialnej Inków, Azteków łącznie z ich kontekstem i przeprowadzać ich krytyczną analizę i interpretację (K_U10)

Studenci umieją wykrywać proste zależności między artefaktami a dawnymi procesami kulturowymi i społecznymi (K_U13)

Kompetencje:

Studenci są gotowi do uznania istotnego znaczenia pozostałości materialnych, języków starożytnych i źródeł pisanych jako elementu dziedzictwa kulturowego ludzkości (K_K02)

Studenci są gotowi do uznania krytycznej oceny interpretacji źródeł archeologicznych i historycznych dotyczących kultury Inków i Azteków ze świadomością wieloaspektowości ich interpretacji (K_K04)

Studenci są gotowi do uznania i poszanowania różnych punktów widzenia determinowanych różnym podłożem kulturowym (K_K12)

Metody i kryteria oceniania:

Kolokwium pisemne w oparciu o notatki z wykładu i literaturę przedmiotu. Obecność nie jest wymagana.

Praktyki zawodowe:

nie dotyczy